
[Home](#) / Õpioskuste mõiste sisu ja tähendus haridusvaldkonna tekstides

Õpioskuste mõiste sisu ja tähendus haridusvaldkonna tekstides

TIINA KLEMM

Õppimise tulemuslikkus sõltub õppija oskusest õppida. Edukas õppija tunneb erinevaid õpioskusi ja teadvustab, millised neist sobivad tema õpistiiliga. Õppimisoskuse omandamine, arendamine ja kaasajastamine on peamine viis kiirestimuutuva maailmaga kohanemiseks. Õppimisoskuse muutumisel vilumuseks, saavutatakse õpipädevus. Eeltoodud lauses sisalduvaid mõisteid 'õpioskused', 'õpipädevus', 'õppimisoskus' on haridusvaldkonna tekstides (poliitikadokumendid, teadusartiklid, valdkonna sõnaraamatud ja kirjandus) määratletud erinevalt. Siinne artikkel kajastab mõistekasutust neis tekstides ja seab eesmärgi selgitada välja nimetatud mõistete tähendused ja kasutuskonteksti. Uuringutulemusena selgus, et mõisted 'õpioskused', 'õppimisoskus' ja 'õpipädevus' ei ole sünonüümsed ja nende kasutamine erialakirjanduses ja seadusandluses ei põhine ühtsel tähenduslikul arusaamisel.

MÄRKSÕNAD: õpioskused, õpipädevus, õppimisoskus, oskus, pädevus, õppima õppimine

SISSEJUHATUS JA UURIMUSE TAUST

Valitud teemal ajendas mind uuringut tegema 2019 a. „Eesti elukestva õppe strateegia 2020“ vahehindamise raport, mille tellis Haridus- ja Teadusministeerium (HTM) oma senise tegevuse hindamiseks. Aruandes on eraldi tähelepanu juhitud asjaolule, et koolitajad näevad täiskasvanud õppijate õpioskustes puudujääke, kuid spetsiaalsete võtmepädevuste (sh õpioskused) koolituste vastu õppijad huvi ei tunne. Täiskasvanud õppijate õpioskuste parandamiseks ja muu õppe õnnestumiseks, peaks aruande kohaselt olema „...soovituslik lähenemine selline, kus õpioskuste õpetamine on integreeritud täiskasvanute koolitusse, sh tasemeõppesse ja tasulistesse kursustesse.“ (VaheH)

Milliseid täiskasvanud õppijatele vajalikke õpioskusi silmas peetakse või mida tähistab termin õpioskused, dokumentides ei määratleta. Asudes selgitama, milliseid õpioskusi oleks tulevasel koolitajal vajalik koolitustesse integreerida selgus, et sõna kasutus erinevates allikates ei ole üheselt mõistetav. Edgar Krull (2018) kinnitab, et vaatamata õpioskuste õpetamise tähtsusele

õpetamise protsessi osana, puudub õpetajatel ja uurijatel ühene arusaamine `õpioskuste` mõiste alla kuuluvast. Uurimine, kuidas tõlgendab õpioskuste mõistet seadusandlike dokumentide koostaja, viis konstateeringuni, et üheselt mõistetav ei ole terminite kasutamine ka dokumentide tõlkimisel ja koostamisel (EL 2018).

Raamatus „Elanikust kodanikuks“ juhib Ülo Vooglaid tähelepanu asjaolule, et meditsiinis, bioloogias ja õigusteaduses omandavad õppijad terminid ka ladina keeles, tagades sellega valdkonna mõistetes orienteerumise ja vajalike seoste loomise (Vooglaid, 2019). Mõisted on mõttekonstruktsioonide aluseks ning arusaamise ühtsus mõjutab nii akadeemilise kui argipäevase mõtlemise ja sellest tuleneva tegutsemise kooskõla. Sõnadele tähenduse ja tõlgenduse omistavad keelekasutajad, kusjuures erinevad kasutajad ja kontekstid võivad samale väljendusele omistada erinevaid tähendusi (van Dijk, 2005). Näiteks juhitakse „Haridusvaldkonna arengukava 2021–2035 koostamise ettepanekus“ tähelepanu „...õpetajate pädevuste arendamisele, ... et 88%-l täiskasvanutest omandatud vähemalt madal digipädevus, ... et kutse- ja kõrgkoolides ei toeta piisavalt õppijate üldpädevuste ja tulevikuoskuste arengut... (HVAK), kujundades väljaöelduga arusaama, et mõisted `pädevus` ja `oskus` on sünonüümsed. Toetudes eestikeelsele erialasele kirjandusele (vt Krull, 2018; Kikas, 2015) on mõisteid õpipädevus, õpioskused ja õppimisoskus, käsitletud samatähenduslikena.

Töö koostajana näen probleemina ebaselgust `õpioskuste` mõiste kasutamises erialakirjanduses ja valdkonda reguleerivates seadusandlikes dokumentides, mis ajendas püstitama järgmisi uurimisküsimusi: Kas haridusteaduslikud terminid õpioskused, õpipädevus ja õppimisoskus väljendavad sama mõistet ja on sünonüümid ning kuidas on neid kasutatud seadusandlikes dokumentides ja erialastes tekstides? Uurimistöö eesmärgiks on kaardistada mõiste `õpioskused` ja sellega näiliselt võrdsustatud mõistete `õpipädevus` ja `õppimisoskus` tähendused ja omavahelised seosed.

UURIMISTÖÖ LÄBIVIIMISE ALUSED

Mõiste `õppimine` ja alammõistete `õpioskused`, `õppimisoskus` ja `õpipädevus` tähenduse määratlemisel ja kasutuskonteksti analüüsimisel, toetun eesti ja ingliskeelsetele allikmaterjalile, uurides erialast kirjandust ja valdkonna seadusandlikke dokumente.

Mõistete etümoloogilisel ja lingvistilisel analüüsil ning sõnavaralisel võrdlusel toetun erinevatele eesti- ja ingliskeelsetele sõnastikele. Soome keelest ülevõetud sõna pädevus kasutamise analüüsimisel vaatlen ka soomekeelseid vasteid. Uurimistöö piiratud sisulise ja ajalise mahu tõttu ei ole käsitletud teisi soomekeelseid ja, Eesti haridusdiskursust oluliselt mõjutanud, saksakeelseid mõisteid. Sõnavara kasutuse uurimise valimis on Riigi Teatajast otsingusõnadega `õpioskus(ed)`, `õpipädevus` ja `õppimisoskus` välja tulnud dokumendid. Andragoogika üliõpilasena olen Euroopa Liidu (EL) dokumentidest valinud analüüsimiseks eelkõige täiskasvanuharidust ja elukestvat õpet puudutavad aktid, uurides ka inglisi- ja soomekeelseid versioone. Erialakirjandusest

on analüüsimiseks teosed, mis defineerivad või selgitavad mõisteid ning kuuluvad Tallinna Ülikooli Haridusteaduste Instituudi õppekavade soovitatud kirjanduse nimekirjadesse. Kasutatud allikate juures on dokumentide või sõnaraamatute juurde toodud teksti lugemist ja viitamist hõlbustavad lühendid.

MÕISTE ÕPIOSKUSED (ÕPIOSKUS) TÄHENDUS JA KASUTUSKONTEKST

Erialasele kirjandusele (Krull, 2018; Kikas, 2015) toetudes võiks mõisteid `õpipädevus` (ingl learning competence), `õpioskused` (ingl learning skills või study skills) ning `õppimisoskus` (ingl learning to learn) käsitleda sünonüümidenä. Haridussõnastik mõtestab õpioskused (ingl study skills, learning skills) lahti kui õppimiseks vajalikud oskused, tuues näiteks lugemisoskuse ja teatmeteoste kasutamise oskuse (HAR). Õpioskust (ainsuses) kui oskust ei ole defineeritud, kuid lugemis- ja kirjutamisoskuse kõrvale sobiks, keelelist analoogiat kasutades, õppimisoskus.

Sõna õpioskused tähenduse analüüsimiseks, tuleb vaadelda liitsõna mõlemat tüve. Oskuskeeles on liide õpi- seotud õppimisega ja liide õppe- õpetamisega (HAR). Mõiste `õppimine` tähendab eestikeelses kasutuses nii teadmiste oskuste, vilumuste, väärtuste, hoiakute jm omandamine protsessi (ingl study, learning) kui ka protsessi, kus kogemusest kujunevad (teadvustamata või teadvustatult) suhteliselt püsivad muutused tegevusvõimes või käitumises (ingl learning). (HAR) Seda liigitust toetab ka „Eesti keele seletav sõnaraamat“ mõistet õppima seletades, kus ühel juhul peab tulemuse saavutamiseks õppija teadlikult protsessi sekkuma (harjutama ja kordama) ning teisel juhul toimub õppimine eeskuju või saadud kogemust järgides (teadvustatud või teadvustamata mõtettegevus) (EKSS). Eesti keeles võiks kahte sama sõnaga kirjeldatud tegevust väljendada seosega – (ära)õppimiseks (teadmiste omandamiseks; to learn) on vaja teadmisi õppida (osaleda ja korraldada õppimise protsessi; to study). Erinevalt inglise keele kõnelejatest ei saa eesti keeles suhtlejad kunagi teada, kas „õppisin klaverit mängima“ tähendab ainult seda, et käidi klaveritundides või et inimene on klaverimänguoskuse ka omandanud. (Vrd inglise keeles You can study piano playing and never learn to play piano.)

Mõistel õpioskused on ingliskeelses terminoloogias kaks vastet – study skills ja learning skills. Seega on sõna „õpioskused“ eesti keeles kahetähenduslik ja vajalik oleks selle kasutamisel, eriti teaduslikes ja seadusandlikes tekstides või tõlkimisel, täpsustada, millist tähendust kasutatakse.

Inglise keeles seletab sõnastik lahti õppimise (to study) kui protsessi (aja pühendamine tegevusele; kestva osalusega tegevus), mille käigus toimub erinevate võtete abil teadmiste omandamine, kuid protsessis osalemine ei taga veel õpitu tegelikku omandamist. Õppimist kirjeldatakse kui lugemist, klassiruumis õpetaja kuulamist, õppevideode vaatamist, mõistekaartide kasutamist jms. (LD, s.a.) Ka seotud mõistet `study skills` on seletatud kui edukaks õppimiseks vajalikke oskuseid, tuues näitena erinevad lugemistehnikaid, märkmete tegemise oskust,

kirjutamise oskust, jne. (Jarvis, 2005). Seega on `õpioskuste` määratlus võrreldav ingliskeelse „study skills“ seletusega (HAR).

Ingliskeelne mõiste `to learn` tähistab uue teadmise loomist/saamist, mis on seotud eelnevate teadmistega (lõpetatud tulemuslik tegevus) (LD, s.a.). Selle mõistega tähistatakse teadmise teadlikku omandamist (enda omaks tegemist), sõltumata omandatud teadmiseni jõudmise viisist, sest õppida võib ka kellegi tegutsemist jälgides.

Mõistet `oskus` (ingl skill) defineeritakse kui võimet jõuda soovitud tulemuseni rakendades teadmisi ülesannete täitmisel ja probleemide lahendamisel (HAR). Ka oskuse mõistet kasutakse eesti keeles kahetähenduslikult – kui õpitud tegevuse tulemust või kui annet. Oluline on siinjuures tähelepanu juhtida, et sõnad oskus ja pädevus ei ole sünonüümid (SYS).

Haridussõnastik liigitab oskused järgnevalt:

- afektiivsed oskused (ingl affective skills) – emotsioonide, tähelepanu ja enesetunnetamisega seotud oskused, nt oskus oma õppimist ise motiveerida, tähelepanu koondada, sooritushirmust üle saada;
- kognitiivsed oskused (ingl cognitive skills) – loogilise, intuiitiivse ja loova mõtlemise kasutamine;
- metakognitiivsed oskused (ingl metacognitive skills, sm oppimaan oppimisen taidot) – õppimise planeerimise, kontrollimise ja jälgimisega seotud oskused;
- praktilised oskused (ingl practical skills) – käelised oskused ning meetodite, materjalide, tööriistade ja vahendite kasutamine;
- sotsiaalsed oskused (ingl social skills) – oskused, mida inimene vajab teistega suhtlemiseks ja teiste mõjutamiseks. (HAR)

Eelnevas loetelus toodud mõiste `oskused` selgitused kirjeldavad sisuliselt õppimiseks vajalikke oskusi. Tähelepanuväärne, et metakognitiivsed oskused on soome keelde tõlgitud kui õppima õppimise oskused. Jaotuses toodu katab ka Weinsteini koolkonna strateegilise õppimise mudelis kirjeldatud õppimisoskuste liigituse, mida kokkuvõtvalt kirjeldatakse kui konkreetsete tegevusoskuste, tahte ja eneseregulatsiooni kombinatsiooni. Tahtena nähakse oskust püstitada eesmärgid ning kujundada oma uskumusi ja hoiakuid, eneseregulatsioonina aga oskust õppimisprotsessi, tunnetustegevuse, motivatsiooni ja emotsioonide korraldamiseks. (Weinstein jt, 2010; Krull, 2018) Hattie, Biggsi ja Purdie sekkumismudel jagab õpioskused kognitiivsesse, metakognitiivsesse ja afektiivsesse valdkonda kuuluvateks, mis selliselt liigitatuna sobituvad samuti ülaltoodud oskuste jaotusega (Hattie jt, 1996).

Tuginedes tüvele `õpi-` ja arvestades sõna `õppima` duaalset tähendust (ingl study, learn), on võimalik katusmõiste `õpioskused` alla koondada nii õppimise protsessi läbiviimiseks vajalikud

baasoskused (näiteks lugemine, kirjutamine), Hattie, Biggsi ja Purdie mudelis toodud kognitiivse, afektiivse ja metakognitiivse sekkumisega seotud oskused, kui ka Weinsteini-Mayeri kognitiivsete õpioskustena käsitletavat kordamis-, arendus- ja organiseerimisoskused. (Weinstein & Mayer, 1983; Weinstein jt 2010; Krull, 2018)

MÕISTE `ÕPIOSKUSED` TÄHENDUS SEADUSANDLIKES DOKUMENTIDES

Seadusandlikke dokumente analüüsides selgub, et sõna õpioskused on kasutusel kahetähenduslikult, kuid seadustes ei ole nende kasutustähendust välja toodud. Põhikooli- ja gümnaasiumiseadus sätestab põhikooli ülesandena õppekeskkonna loomise, mis toetaks ...õpihuvi ja õpioskuste, eneserefleksiooni ja kriitilise mõtlemisvõime, teadmiste ja tahteliste omaduste arengut, loovat eneseväljendust ning sotsiaalse ja kultuurilise identiteedi kujunemist (PGS, 2010).

Tekstist võib välja lugeda, et eneserefleksiooni ja kriitilist mõtlemisvõimet ei näe seadusandja õpioskuste osana, millest võib eeldada, et õpioskuste all on silmas peetud (baas)õpioskusi (study skills) ning eneserefleksiooni ja kriitilist mõtlemisvõimet, kui hilisemas eas omandatavaid oskusi, põhikoolis õppija õpioskustena veel ei nähta.

Õpioskuste mõistet ei selgitata ega laiendata ka põhikooli ja gümnaasiumi riiklikes õppekavades (PRÕ; GRÕ). Põhikooli riikliku õppekava lisades 3, 11 ja 12 tuuakse õpioskustele lisaks välja järgmised oskused: otsustamis-ja infoga ümberkäimise oskus; oskus eesmärgke seada ja nendeni jõudmiseks süsteemselt tegutseda; enesekontrolli, võimete, huvide, vajaduste ja hoiakute teadvustamine; oskus põhjendada oma mõttekäike ja kontrollida nende õigsust, aga ka erinevate teabeallikate kasutamise oskuse. Seega ei saa mõiste kasutustähendust ka eeldusega luua. Samades dokumentides on õpioskustele viidatud kui ...esmastele, põhilistele ja enda jaoks sobivatele... Mida need määratlused tähendavad, kuidas peaks seaduse täitja öeldut tõlgendama või kuidas jaguneb kohustus ja vastutus „enda jaoks sobivate“ õpioskuste väljaselgitamisel, dokumentidest ei selgu. Ka Kutseharidusstandardi Lisa 1 juhib õpioskustele lisaks tähelepanu järgmistele oskustele: ...õppija oskusele kasutada sobivaid õpioskusi ja –strateegiaid erinevates kontekstides ja probleeme lahendades; oskusele analüüsida oma teadmisi ja oskusi, tugevusi ja nõrkusi ning selle põhjal edasiõppimise vajadust; oskusele oma tööd hinnata ning vajaduse korral nõu, teavet ja tuge otsida... (KHST1) Loetelust on näha, et õpioskuste mõiste ei hõlma kõiki õpioskusi ega oma duaalset tähendust.

„Koolieelse lasteasutuse riiklik õppekava“ defineerib õpioskused eelkooliealise lapse jaoks kui ... suutlikkuse hankida teavet, omandada teadmisi ja oskusi ning uurida ja katsetada... ning näeb õpioskuste kujunemise alusena tunnetusoskuste arengut ...oskused tahtlikult juhtida oma tunnetusprotsesse – taju, tähelepanu, mälu, mõtlemist, emotsioone ja

motivatsiooni... (KELRÕK). Seega omab õpioskuste mõiste siin duaalset (study skills, learning skill) tähendust.

MÕISTE `ÕPPIMISOSKUS` ERINEVAD KASUTAMISE KONTEKSTID

Raamatus "Kuidas ärksalt õppida" on väidetud, et kasvatusteadlased teevad vahet õpioskuste (sõnastiku kasutamine, arvuti kasutamine, vaatlusvõime, analüüsioskus, jne) ja õppimisoskuse (oskust iseseisvalt kavandada, juhtida, kontrollida, korrigeerida ja hinnata oma õpitegevust) vahel. (Kidron, 2008) Mõistet õppimisoskus haridussõnastik siiski ei defineeri ning sõna ingliskeelset tõlget ei pakuta ka teistes sõnastikes. Kui toetuda analoogiale, et lugemisoskuse omandamiseks on vaja lugema õppida, siis võrdlevalt võiks õppimisoskuse omandamiseks õppida õppima. Väljendid `õppima õppimine` ja `õppimise õppimine` tõlgitakse kui learning to learn ja learn to learn (ANR), mis annavad internetis ingliskeelsete otsinguvärenditena tulemusi nii erialases kirjanduses kui ka EL dokumentides. Rahvusvahelises täiskasvanu hariduse ja elukestva õppe sõnaraamatus selgitab learning to learn mõistet, rõhutades õppimist õpetatavate kursuste läbiviimist esmase eeldusena tööturu muutuvatele nõudmistele vastamiseks (Jarvis, 2005).

Kuigi õppimisoskust sõnastikud ei defineeri ja erialases kirjanduses on mõisteid õpioskused ja õppimisoskus kasutusel samatähenduslikena (Krull, 2018), on GRÕ-s kasutatud väljendit „õppimisoskuste kujunemine“, mida toetab sihtide seadmine, iseseisvalt ja grupis töötamise oskus ning oskus valida töömeetodeid katsetades sobiv õpistiil (GRÕ). Ka HTM poolt jagatavate struktuuritoetuse andmise tingimustes, on õppimisoskus mainitud prioriteetse võtmepädevusena (STHM, 2016).

EL lähteraamistik käsitleb võtmepädevusi, mille hulgas defineeritakse õppimisoskus (ingl learn to learn, sm oppimistaito) kui ...järgepidevat teadmiste omandamise oskust..., selgitades mõiste sisu detailselt lahti (EP 2006). „Eesti elukestva õppe strateegias 2020“ viitab samale dokumendile joonealuse tekstiviitega, milles õppimisoskus on asendunud sõnaga õpioskused (EEÕS 2014). Eeldusel, et õppimisoskus ja õpioskused ei ole sünonüümid, võib EL direktiivide eesti keelde tõlkimisel ja hilisemal seadustamisel eksliku terminoloogia kasutamine panna valdkonna esindajad keerulisse olukorda. Omamata selget arusaama kasutatavate terminite sisust või kindlust tõlkevastavuses, võib osutuda problemaatiliseks selgete ettekirjutuste ja suunistega EL-st haridusele eraldatud toetuste kasutamine, mida kinnitab ka HTM vahearuanne (VaheH). Uuringuta ei saa otsustada, kas sobivate koolituste meetme rahastusse mittemahtumine läks tõlkes kaduma või oli tingitud valdkonna oskusterminite sisu mittemõistmisest. Seaduste ja määruste tõlkimisel kasutatav sõnavara peaks olema vastavuses eesti keeles kasutatavate mõistetega, mis omakorda peaksid olema tunnustatud kui erialased terminid.

MÕISTE ÕPIPÄDEVUS KUJUNEMINE JA KASUTUSKONTEKST

Liitsõna õpipädevus koosneb kahest tüvest – õpi- (õppimisega seotud) ja pädev. Pädevus tähendab asjatundlikkust ehk kompetentsust. (EKSS) Etümoloogia sõnaraamatu andmetel on

sõna pädev laenatud kirjakeelde keeleuuenduse ajal Soomes elanud Villem Grünthal- Ridala poolt 1913. aastal ja on pärit soomekeelsest sõnast pätevä tähendades 'kehtiv; pädev, suuteline; piisav; kindel'. (ETY; Sõnaveeb) Pädevuse mõiste eestikeelne tähendus kattub suures osas soomekeelse sõna tähendusega (EKS, ETY). Üllatavalt puudub sõna õpipädevus soomekeelses vastetes (sm oppimisen taidot, opiskelutaidot) sõnatüvi pätevä (HAR) Sama kinnitab ka EL dokumentide tõlgete võrdlus, kus eestikeelsele mõistele õpipädevus vastab ingliskeelses dokumendis learning to learn competence jasoomkeelses tõlkes oppimistaito (EL 2018).

Mõiste 'õpipädevus' on defineeritud kui „suutlikkus kavandada õppimist, kasutades otstarbekaid õpioskusi ja -strateegiat ning luua oma isikupärane õpistiil“ (HAR). Eelnev määratleb õpioskuste omandamise ja kasutamise õpipädevuse saavutamise eeldusena, millest tulenevalt võib väita, et mõisted õpipädevus ja õpioskused on omavahel küll seotud, kuid ei ole samatähenduslikud. Õpipädevuse mõistet teised sõnaraamatud ei selgita ega tõlgi (EKSS; ÕS; ETY; ANS, 1995; Jarvis, 2005; Eensaar, 2003).

Kasutades mõiste õpipädevus tõlget learning competence (HAR) internetis otsiväljendina, ei ole võimalik jõuda erialakirjandusele, teadusartiklitele või seadustele viitavate tulemusteni. Euroopa Liidu dokumentide tõlgetest tulenev ingliskeelne vaste learning to learn competence viib aga tulemusteni, mis käsitlevad õppima õppimise oskust viisil, nagu see on defineeritud õpipädevuse all haridussõnastikus (HAR). Toodud võrdlus lubab järeldada, et õpipädevus võiks olla saavutatav õppima õppimise oskuse (õppimisoskuse) tulemuslikul omandamisel. Termin 'õpipädevus' tähenduses õppimises asjatundlik olemine või suutlikkus õppimisel tulemuslikult toimida, on sõnana kasutusel ainult ainsuses (HAR).

Kogumikus „Õppimine ja õpetamine kolmandas kooliastmes. Üldpädevused ja nende arendamine“ käsitletakse mõisteid 'õpipädevus' ja 'õpioskused' sünonüümidenä, tuues ingliskeelseteks vasteteks learning competences, learning skills, study skills. Õpipädevuse sisu määratlus ... uskumuste, hoiakute, oskuste ja metateadmiste kogumit, mis soodustab õppimist – uute teadmiste, oskuste ja uskumuste omandamist ja olemasolevate ümberstruktureerimis... (Kikas, 2015), langeb kokku ühiskonnas valdavalt levinud arusaamaga pädevusest kui juba saavutatud kompetentsusest, mis on professionaalsuse kirjeldamisel ka tavaelus kasutatav.

Ka seadusandlus käsitleb õpioskuste omandamist ja tulemuslikku kasutamist eeldusena õpipädevuse saavutamiseks, kirjeldades õpiväljundi osana õpipädevust, mis väljendub õppija oskuses

... kasutada õpitut, sealhulgas õpioskusi ja -strateegiaid erinevates kontekstides ning probleeme lahendades... (PRÕ; GRÕ; KHST; KHST1).

Sellest tulenevalt võib järeldada, et õpipädevus (saavutatud tase) ja õpioskused (abivahendid selle tasemeni jõudmiseks), ei ole samatähenduslikud mõisted.

EL lähteraamistiku eestikeelses tõlkes on õpipädevuse saavutamiseks ühe vahendina toodud

„pädevuste arengu hindamine ja valideerimine“, mis on soome keelde tõlgitud kui „oskuste arendamise hindamine ja kinnitamine“ (sm taitojen kehittymisen arviointi ja validointi)(EL 2018). Seega suunab sama dokument Eestis hindama inimeste pädevust ja Soomes oskusi, võimaldades hindamiseks sisuliselt mittevõrreldavaid tulemusi ja mõjutades erinevalt haridussüsteemi, -poliitikat ja -diskursust.

Võrreldes kahte EL haridusalast dokumenti (EP 2006; EL 2018) on ingliskeelses endiselt säilinud mõiste learning to learn (competence) ja soome keeles oppimistaito, kuid eestikeelsest õppimisoskusest on saanud õpipädevus. EL algdokumendid koostatakse inglise keeles, olles aluseks eri keeleversioonide tõlgetele, mis peavad olema samatähenduslikud (Susi, 2016). Võimalik, et mõiste õpipädevus sattus õppimisoskust asendama põhjusel, et dokumendi (EL 2018) tõlke algtekst oli prantsuskeelne. Lähteraamistik (EP 2006) annab soovitusi inimeste suunamiseks elukestvasse õppesse, kus õppima õppimise oskuse omandamine on oluline tegur protsessi käivitamiseks. Võrdlusraamistik (EL 2018) annab juhiseid EL vabal tööjõuturul liikujate oskuste hindavaks võrdlemiseks, juhtides tähelepanu õppimisoskuse ja hariduse omandamiselt töötajate maksimaalse tööjõudluse tagamisele. Seega võib tõlkeerinevus olla tingitud ka diskursuse muutumisest, mida riigil (Soome näitel) on võimalus kontrollida.

ARUTELU JA KOKKUVÕTE

Tööd kirjutades läks mõte korduvalt Ülo Vooglaiu tähelepanekule ladinakeelsetest mõistetest meditsiinis, õigusteaduses ja bioloogias, mis võimaldavad tähendust taibata juba sõna lugedes (Vooglaid, 2019). On selge, et mõistete juhuslik kasutamine tekitab segadust enamasti õppijates ja/või nende vanemates, kes valdkonda veel ei tunne. Uute teadmiste konstrueerimisel on mõistete tundmine ja hilisem valdamine olulise tähtsusega seoste loomiseks, teooria mõistmiseks ja õpitu praktikasse rakendamiseks. Kokkulepitud tähenduse olulisus on eriti tajutav erialaste tekstide ja seadusandlike dokumentide mõistmisel ning seaduste ellurakendamisel. Mõistete põhjendamatu sünonüümidena kasutamine takistab mõistmast dokumentide või erialaste tekstide tegelikku sisu.

Akadeemilises tekstis kasutatavate mõistete ja neid tähistavate terminite mõistmine on oluliseks toeks eestikeelse õppe säilimisele kõrgkoolides. Seetõttu tooksin eraldi välja EL soome keelde tõlgitud dokumendid, kus kasutusel olid valdavalt soomekeelsed terminid, mis aitasid mõista ka eesti keelde tõlgitud teksti. Pean oluliseks, et just haridusvaldkonnas jääksid kasutusele eestikeelsed mõisted, mille tähendusest arusaamine aitab mõtestada elu ja arengu aluseks olevat õppimist ja õpetamist.

Laensõnade või keelemugandustega satub keelde sõnu, mille tähenduse väljaselgitamiseks kuluv aeg võib sõna kasutaja panna valiku ette – kas kasutada ingliskeelset sõna või võtta risk eksida eestikeelse termini kasutamisel. Ka teadustöös tuleb tähelepanu pöörata eestikeelse sõnavara

vastavusele ingliskeelse teadusmaailma mõistetega, mis võimaldab kursis olla valdkonna arenguga, teha koostööd, osaleda erinevates uuringutes ja kõrvutada sisuliselt võrreldavaid uuringutulemusi.

Õpioskuste mõiste tähistab uuringutulemuste kohaselt kõiki õppimiseks vajalike oskusi, ehkki ingliskeelne teadusmaailm neid eristab (vrd study skills ja learning skills, tähenduserinevuse selgitus eespool). Õppimisoskuse mõistega väljendatakse oskust õppida ja õppimist korraldada, mis realiseerub läbi teadmiste, oskuste, vilumuste, väärtuste, hoiakute jm omandamise protsessi. Termin õppimisoskus (vrd lugemis- ja kirjutamisoskus) on kasutatav ainult ainsuses. Õpipädevuse mõiste väljendab asjatundlikkuse ja kompetentsuse taset, mille saavutab õppija õppimise korraldamisel ja professionaalse õppimisoskuse omandamisel. Mõistet kasutatakse ainsuses ning oluline on lähtuda teadmisest, et sõnad pädevus ja oskus ei ole sünonüümid.

Teoreetiliselt eeldatud mõistete sünonüümsus (vt Kikas, 2015; Krull, 2018) uuringul ei avaldunud. Tuginedes tulemustele ja õpioskuste teooriatele (Hattie jt, 1996; Hoskins & Fredriksson, 2008; Jõgi & Ristolainen 2005; Kikas 2015; Krull, 2018; Weinstein jt, 2010), võib väita, et mõisted 'õpioskused', 'õpipädevus' ja 'õppimisoskus' on omavahel seotud järgmiselt: õppimisoskuse arendamisel kasutatakse erinevaid õpioskusi ning õpipädevus saavutatakse õppimisoskuse muutumisel vilumuseks.

ALLIKAD

ANS = Andragoogika sõnaraamat, inglise-eesti, eesti-inglise. (1995). Kirjastus Külim Eensaar, T. (2003). Elukestva õppe põhiterminoloogia inglise–eesti seletav sõnastik

Euroopa Komisjoni dokumentide põhjal. <https://andras.ee/node/1311>

EEÕS 2014 = Eesti elukestva õppe strateegia 2020. (2014). Tallinn: Haridus- ja Teadusministeerium. Loetud 10.11.2019: <https://www.hm.ee/sites/default/files/strateegia2020.pdf>

EKSS = Eesti keele seletav sõnaraamat. (2009). Loetud: <http://www.eki.ee/dict/ekss/index.cgi>

EL 2018 = Euroopa Liidu Nõukogu soovitus (22.mai 2018). võtmepädevuste kohta elukestvas õppes, Euroopa Võrdlusraamistik

eesti keeles [https://eur-lex.europa.eu/legal-content/ET/TXT/PDF/?uri=CELEX:32018H0604\(01\)&from=FR](https://eur-lex.europa.eu/legal-content/ET/TXT/PDF/?uri=CELEX:32018H0604(01)&from=FR)

inglise keeles <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/PDF/?uri=CELEX:32018H0604%2801%29>

soome keeles <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/FI/TXT/PDF/?uri=OJ:C:2018:189:FULL&from=EN>

EP 2006 = Euroopa Parlamendi ja Nõukogu soovitus lisa võtmepädevuste kohta elukestvas õppes, (2006)

eesti keeles (2006/962/EÜ) Loetud aadressil: <https://eur-lex.europa.eu/legal->

content/ET/TXT/PDF/?uri=OJ:L:2006:394:FULL&from=EN

inglise keeles <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/PDF/?uri=OJ:L:2006:394:FULL&from=EN>

soome keeles <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/FI/TXT/PDF/?uri=OJ:L:2006:394:FULL&from=EN>

ETY = Etümololoogiasõnaraamat. (n.d) Loetud aadressil: <https://www.eki.ee/dict/ety/>

GRÕ = Gümnaasiumi riiklik õppekava.(2011). Loetud aadressil: <https://www.riigiteataja.ee/akt/114022018009?leiaKehtiv>

HAR = Haridussõnastik. (n.d) Loetud: <https://www.eki.ee/dict/haridus/>

Hattie, J., Biggs, J., Purdie, N. (1996). Effects of Learning Skills Interventions on Student Learning: A Meta-Analysis. DOI: 10.2307/1170605 Loetud: https://www-jstor-org.ezproxy.tlu.ee/stable/1170605?seq=1#metadata_info_tab_contents

Hoskins,B; Fredriksson,U (2008). Learning to Learn: What is it and can it be measured? Loetud: <https://publications.jrc.ec.europa.eu/repository/bitstream/JRC46532/learning%20to%20learn%20what%20is%20it%20and%20can%20it%20be%20measured%20final.pdf>

HVAK = Haridusvaldkonna arengukava 2021–2035 koostamise ettepanek. Loetud: https://www.valitsus.ee/sites/default/files/content-editors/arengukavad/haridusvaldkonna_arengukava_ake_28.11.2019_2dets.pdf

Jarvis, P. (2005). Loetud e-raamatuna: International Dictionary of Adult and Continuing Education, Taylor & Francis e-Library

Jõgi, L., Ristolainen, T. (2005). Õppimine ja õpetamine avatud ülikoolis. Tartu Ülikooli kirjastus.

KELRÕK = Koolieelse lasteasutuse riiklik õppekava Loetud: <https://www.riigiteataja.ee/akt/12970917>

KHST = Kutseharidusstandard. (2013). Loetud: <https://www.riigiteataja.ee/akt/128082013013>

KHST1 = Kutseharidusstandard Lisa 1.(2013). Loetud: https://www.riigiteataja.ee/akt/1280/8201/3013/VV_130m_lisa1.pdf

Kidron, A., (2008). Kuidas ärksalt õppida. Kirjastus Mondo

Kikas, E. & Toomela, A.(toim) (2015). Õppimine ja õpetamine kolmandas kooliastmes. Üldpädevused ja nende arendamine. Tallinn: Eesti Ülikoolide Kirjastus

Krull, E. (2018). Pedagoogilise psühholoogia käsiraamat. Tartu: Tartu Ülikooli Kirjastus LD = Learenr`s dictionary. (s.a.) Loetud aadressil: <http://www.learnersdictionary.com/qa/How-to-Use-Learn-and-Study->

PGS = Põhikooli- ja gümnaasiumiseadus. (2010). Loetud aadressil: <https://www.riigiteataja.ee/akt/113032019120?leiaKehtiv>

PRÕ = Põhikooli riiklik õppekava.(2011). Loetud aadressil: <https://www.riigiteataja.ee/akt/114022018008?leiaKehtiv>

Põhikooli riiklik õppekava lisa 3. (2010). Loetud:

<https://www.riigiteataja.ee/aktilisa/0000/1327/3133/13275424.pdf>

Põhikooli riiklik õppekava lisa 11. (2010). Loetud:

<https://www.riigiteataja.ee/aktilisa/1290/8201/4020/1m%20lisa11.pdf#>

Põhikooli riiklik õppekava, lisa 12. (2010). Loetud:

<https://www.riigiteataja.ee/aktilisa/0000/1327/3133/13275471.pdf>

Susi, K. Eurotolge sünnib koostöös. Õiguskeel 4/2016.

Loetud: https://www.just.ee/sites/www.just.ee/files/kaupo_susi._eurotolge_sunnib_koostoos_par.pdf

STHM 2016 = Struktuuritoetuse andmise tingimused täiskasvanute võtmepädevuste arendamiseks
Haridusministeeriumi määrus (2016) <https://www.riigiteataja.ee/akt/119022016004?tegevus=telli-teavitus>

SYS = Sünonüümisõnastik Loetud: <http://www.eki.ee/dict/sys/>

VaheH = Elukestva õppe strateegia vahehindamine.(2019). Tallinn: Poliitikauuringute Keskus

Praxis Loetud aadressil:

[https://www.hm.ee/sites/default/files/1.elukestva_oppe_strateegia_vahehindamise_aruanne .pdf](https://www.hm.ee/sites/default/files/1.elukestva_oppe_strateegia_vahehindamise_aruanne.pdf)

Van Dijk, T. (2005). Ideoloogia multidistsiplinaarne käsitus. Tartu: Tartu Ülikooli kirjastus

Vooglaid, Ü. (2019). Elanikust kodanikuks. Käsiraamat isemõtlejale. Tallinn: Ülo Vooglaiu Kirjastus OÜ

Weinstein,C.E., Jung,J., Acee,T.W. (2010). Learning and cognition – issues, concepts, types – focus on learning. International Encyclopedia of Education (Third Edition) Pages 323-329

Weinstein,C.E., Mayer, R.E. (1983). The Teaching of Learning Strategies. Loetud: <https://files.eric.ed.gov/fulltext/ED237180.pdf>

ÕS = Eesti õigekeelsussõnaraamat ÕS (2018). Loetud: <https://www.eki.ee/dict/qs/>

ARTIKLID 2011

ARTIKLID 2012

ARTIKLID 2013

ARTIKLID 2014

ARTIKLID 2015

ARTIKLID 2016

ARTIKLID 2017

ARTIKLID 2018

ARTIKLID 2019

[ARTIKLID 2020](#)

[ARTIKLID 2021](#)

[ARTIKLID 2022](#)

[ARTIKLID 2023](#)

Otsi

Privaatsusreeglid

© 2025 Tallinna Ülikool | Haridusteaduste instituut | Andragoogika | CC BY-NC-ND 4.0